

SÆj IÆ°á»£c vá»• bá»†nh tai biá°¿n má°¿ch mÃju nÃ£o

Ã°ng g°p cá»§a Thuc Duong
04/09/2012

Tai biá°¿n má°¿ch máu não còn gá»•i là Ä°á»™t quá»µ não là má»™t bá»†nh xá°£y ra khi viá»†c cung cá°¿p máu lên má»™t phá°§n bá»™ não bá»† Ä°á»™t ngá»™t ngá»†ng trá»† gây ra các triá»†u chá»©ng thá°§n kinh tá»†n tá°¿i quá 24 giá»•.

Tai

biá°¿n má°¿ch máu não có hai loá°¿i: tá°c hoá°c vá»¿i má°¿ch máu trong não. Các triá»†u chá»©ng thá°§n kinh trung Ä°Æ°ng khu trú biá»fu hiá»†n nhanh sau vài phút, nên tai biá°¿n má°¿ch máu não còn Ä°Æ°á»£c gá»•i là Ä°á»™t quá»µ. Là bá»†nh cá»§a há»† thá°§n kinh phá»• biá°¿n nhá°¿t hiá»†n nay, nó có tá°§n suá°¿t xuá°¿t hiá»†n là 1,5 ca/1000 ngÆ°á»•i/nÄfm; tá°§n suá°¿t này á»Ý lá»©a tuá»•i trên 75 lên Ä°á°¿n 10 ca/1000 ngÆ°á»•i/nÄfm.

Bá»†nh cÄfn

- Gây tá°c má°¿ch máu não: cá»¿c máu Ä°ông tá°¿i chá»—, thuyên tá°c do xÆj vá»†a Ä°á»™ng má°¿ch (chá°ng há°¿n xuá°¿t phát tá»† Ä°á»™ng má°¿ch cá°£nh), huyá°¿t tá°c do bá»†nh tim (thí dá»† rung nhÄ©, há»†i máu cÆj tim).

- Gây vá»¿i má°¿ch máu não: tÄfng huyá°¿t áp, chá°¿n thÆ°Æjng, vá»¿i phình Ä°á»™ng má°¿ch não.

- Nguyên nhân ít gá°p: giá°£m huyá°¿t áp (tá»†t huyá°¿t áp Ä°á»™t ngá»™t hÆjng 40 mm Hg), viêm Ä°á»™ng má°¿ch, viêm tá°c tÄ©nh má°¿ch, thuyên tá°c xoang tÄ©nh má°¿ch. á»ž ngÆ°á»•i trá°: bá»†nh tiá»fu cá°§u, chá°£y máu dÆ°á»†i màng nhá»†n, dá»† dá°¿ng Ä°á»™ng má°¿ch cá°£nh.

Yá°¿u tá»† nguy cÆj

TÄfng huyá°¿t áp, hút thuá»c lá, Ä°ái tháo Ä°Æ°á»•ng, má»™t sá»† bá»†nh tim (bá»†nh van tim, thiá°¿u máu cÆj tim, rung nhÄ©), bá»†nh má°¿ch máu ngoá°¿i biên, tiá»•n cÄfn thiá°¿u máu cá»¿c bá»™ thoáng qua, tÄfng thá»f tích há»†ng cá°§u, phá»† ná»† vá»†a hút thuá»c lá vá»†a dùng thuá»c tránh thai ná»†i tiá°¿t tá»†, tÄfng chá°¿t béo trong máu, lá°¿m dá»†ng thá»©c uá»†ng có cá»†n (rÆ°á»£u, bia), rá»†i loá°¿n chá»©c nÄfng Ä°ông máu.

Triá»†u chá»©ng lâm sàng

Biá»fu

hiá»†n lâm sàng do tá°c má°¿ch hoá°c do vá»¿i má°¿ch khó có thá»f phân biá»†t, Ä°á»f chá°©n Ä°oán nguyên nhân phá°£i dá»†a vào các yá°¿u tá»†i tiá»•n cÄfn, bá»†nh có sá°¿m và xét nghiá»†m cá°n lâm sàng (MRI, CT scan: là phÆ°Æjng pháp dùng các Ä°á°§u phát tia X chá°¿y xung quanh cÆj thá»f bá»†nh nhân ká°¿t há»†p vá»†i má»™t máy tính sá°½ thu Ä°Æ°á»£c hình á°£nh các lá»p cá°t cÆj thá»f khi xá»- lí qua máy tính).

Trong

trÆ°á»•ng há»†p Ä°iá»†n hình, các triá»†u chá»©ng xuá°¿t hiá»†n Ä°á»™t ngá»™t ngá»™t, tiá°¿n triá»†n chá»% trong vài giá»• (hoá°c vài ngày). Trên lý thuyá°¿t, các triá»†u chá»©ng thá°§n kinh khu trú tÆ°Æjng á»©ng vá»†i khu vá»†c tÆ°á»†i máu cá»§a Ä°á»™ng má°¿ch bá»† tá»•n thÆ°Æjng, tuy nhiên do các Ä°á»™ng má°¿ch thông ná»†i vá»†i nhau nên có sá»† cá°¿p máu bù bá»†i các Ä°á»™ng má°¿ch còn nguyên, làm nhòe các triá»†u chá»©ng.

Tá»•n thÆ°Æjng trong bán cá°§u Ä°á°¿i não (50 % các trÆ°á»•ng há»†p) có thá»f gây ra: liá»†t Ä°á»†i bên, há»†i Ä°á°§u là liá»†t má»•m, dá°§n dá°§n điá»...n tiá°¿n Ä°á°¿n liá»†t cá»©ng; giá°£m cá°£m giác Ä°á»†i bên; giá°£m thá»† lá»†c cùng bên; nói khó.

Tá»•n thÆ°Æjng thân não (25 %): triá»†u chá»©ng Ä°a dá°¿ng, có thá»f gây liá»†t tá»© chi, rá»†i loá°¿n thá»† giác, há»™t chá»©ng khóa trong (tá»%nh, hiá»fu nhÆ°ng do liá»†t, không làm gì Ä°Æ°á»£c).

Tá»n thÆ°Æjng khiáº¿m khuyáº¿t (25 %): nhía»u Ä'ía»fm nhá»i máu nhá»• quanh háº¿ch ná»n, bao trong, Ä'á»i thá» và cá»Su não. NgÆ°á»i bá»ñnh váº«n ý thá»©c, các triá»ñu chá»©ng có thá»f chá»% liên quan tá»i váº«n Ä'á»™ng hoáº«c cáº«m giác hoáº«c cáº« hai, có khi có triá»ñu chá»©ng thá»ñt Ä'ía»•u.

Diá»...n tiáº¿n

Khoáº«ng

20 % tá»- vong trong vòng 1 tháng, 5 % – 10 % trong vòng 1 nĂfm. Khoáº«ng 40 % há»i phá»ñc không di chá»©ng. Tiên lÆ°á»Æng xáº«u náº¿u có các triá»ñu chá»©ng: giáº«m ý thá»©c, lá»ñch nhân cáº«Su, liá»ñt.

Cháº«n Ä'oán phân biá»ñt

U

não, cháº«y máu dÆ°á»i màng cá»©ng, liá»ñt Todd (há»™i chá»©ng tháº«n kinh khu trú sau Ä'á»™ng kinh, há»i phá»ñc trong vòng 24 giá»•). Ngá»™ Ä'á»™c do dùng thuá»'c quá liá»•u, nháº«t là khi có triá»ñu chá»©ng máº«t trí giác.

Biáº¿n chá»©ng, di chá»©ng

Viêm phá»i, tráº«m cáº«m, co cá»©ng, táo bón, loét do náº«m lâu, liá»ñt ná»-a ngÆ°á»i.

Xá»- trí

Cáº«n

pháº«i Ä'Æ°á»i bá»ñnh vào viá»ñ Ä'á»f Ä'Æ°á»Æc cháº«n Ä'oán và Ä'ía»•u trá» thích há»Æp. Ä'á»i vá»i ngÆ°á»i bá»ñ tai biáº¿n, thá»i gian là vàng, máº¿ch máu Ä'ông hoáº«c vá»i pháº«i Ä'Æ°á»Æc xá»- lý tháº«t nhanh Ä'á»f Ä'á»• phòng các biáº¿n chá»©ng nhÆ° liá»ñt toàn thân, báº¿i não, v.v. Khi ngÆ°á»i có các triá»ñu chá»©ng sau cáº«n pháº«i chú ý và Ä'Æ°á» Ä'áº¿n bá»ñnh viá»ñ ngay láº«p tá»©c:

Các triá»ñu chá»©ng xáº«y ra Ä'á»™t ngá»™t

- Ä'á»™t ngá»™t tháº«y tê cá»©ng á»Ỗ máº«t, tay hoáº«c chân – Ä'áº«c biá»ñt là tê cá»©ng ná»-a ngÆ°á»i

- Ä'á»™t ngá»™t nhìn không rõ (Thá»ñ lá»±c giáº«m sút)

- Ä'á»™t ngá»™t không cá»- Ä'á»™ng Ä'Æ°á»Æc chân tay (Máº«t phá»i há»Æp Ä'ía»•u khiá»fn chân tay)

- Ä'á»™t ngá»™t không nói Ä'Æ°á»Æc hoáº«c không hiá»fu Ä'Æ°á»Æc ngÆ°á»i khác nói

- Ä'áº«Su Ä'au dá»ñ dá»™i

Phá»ñ ná»ñ có thá»f có các biá»fu hiá»ñ Ä'áº«c trÆ°ng sau:

- Ä'á»™t ngá»™t Ä'au á»Ỗ máº«t hoáº«c chân

- Ä'á»™t ngá»™t bá»ñ náº«c

- Ä'á»™t ngá»™t cáº«m tháº«y buá»ñ nôn

- Ä'á»™t ngá»™t cáº«m tháº«y má»ñt

- Ä'á»™t ngá»™t tá»©c ngá»±c

- **Á»™™t ngá»™™t khó thá»Ỡ**

- Tim **Á°-p** nhanh bá»t th°á»•ng

Ghi chú: Chúng tôi nhá»n má»nh chá»- **Á°»™™t ngá»™™t Á°»f** chá»% các triá»t chá»©ng xá»y ra bá»t th°á»•ng, không do các yá»u tá»' bên ngoài.

Nhá»ng viá»t có thá»f làm tr°á»»c khi xe cá»p cá»©u tá»i

- Thá»±c hiá»t nhá»p nhân tá»o (CPR), ná»u cá»n phá»i dùng miá»tng thá»i h°ji vào miá»tng bá»tnh nhân (hồ há»p miá»tng-miá»tng)

- **KHÔNG Á°á»C** cá»' di chuyá»fn **Á°»Su**, cá»• bá»tnh nhân, trong tr°á»•ng há»p tai ná»n, **Á°»Su** hoá»c cá»• có thá»f bá»' gấ» hoá»c bá»' th°á»ing. **Á°»f** bá»tnh nhân trong t° thá»i thoá»i mái. Ná»i lá»ng quá»n áo.

- **KHÔNG Á°á»C** cho bá»tnh nhân Á»fn hoá»c uá»ng. Tai biá»n khiá»n cho ng°á»i bá»tnh không thá»f nuá»t và sá»½ gây nghá»n.

- **KHÔNG Á°á»C** dùng ax-pi-rin (aspirin). Má»c dù ax-pi-rin có thá»f làm giá»m cá»c máu Á»ng trong tr°á»•ng há»p tai biá»n tá»c **Á°»™™t** ng má»ich nh°ng cá»ng có thá»f gây chá»y máu trong ná»u là tai biá»n và»i má»ich máu. Ná»u ng°á»i bá»tnh **Á°á»** uá»ng ax-pi-rin trong ngày, cá»n phá»i báo vá»i bác sá»' cá»p cá»©u.

- Thá»Ỡ sâu. Thá»Ỡ chá»-m và sâu giúp bá»tnh nhân bình t°nh và **Á°á»** máu lên não nhiá»u h°in. **Á°á»f** ng°á»i bá»tnh ná»±m xuá»ng và nói chuyá»t vá»i ng°á»i bá»tnh **Á°á»f** há»• bình t°nh.

- Giá»- **Á°»Su** mát và thân á»m. Ná»u có **Á°á»** lá»nh, có thá»f chá»m nhá» qua **Á°»Su** ng°á»i bá»tnh **Á°á»f** giá»- mát. Bá»c **Á°á»** trong kh°fn **Á°á»f** không quá lá»nh. Giá»- mát **Á°»Su** **Á°á»f** giá»m phá»n á»©ng phù ná»• khi tai biá»n và có thá»f giúp ng°á»i bá»tnh **Á°á»** cá»m thá»y Á»u **Á°»Su**. Giá»- thân á»m bá»ng áo khoác hoá»c ch°fn sá»½ giá»m **Á°á»**fc nguy c° co giá»-t (sá»'c).

Phòng ngá»«a

- Phòng ngá»«a cá»p 1:

kiá»fm soát các yá»u tá»' nguy c°ji; **Á°á»**u trá»' huyá»t áp, kiá»fm soát **Á°á»**ng huyá»t, lipid máu; bá»• thuá»'c lá; dùng thuá»'c kh°ng **Á°á»** trá»n **Á°á»** á»Ỡ nhá»ng ng°á»i bá»' thá»p tim hoá»c mang van tim nhân tá»o á»Ỡ bên tim trái. Cân nhá»c khá» n°fn dùng thuá»'c kh°ng **Á°á»** á»Ỡ ng°á»i bá»' rung nh° má»in tính.

- Phòng ngá»«a cá»p 2: Tiá»p tá»c kiá»fm soát các yá»u tá»' nguy c°ji. Ná»u là tá»c má»ich máu hoá»c rung nh° má»in tính, có thá»f dùng aspirin hoá»c warfarin.